

ЗМІСТ

Передмова	5
Вступна новела	19
Я (Романтика)	29
Сентиментальна історія	59
Мисливські оповідання добродія Степчука	139
I. Шилихвіст	141
II. Бекаси	154
III. Вовк	166
Кіт у чоботях	181
Мати	203
Примітки	222
Використані джерела	228

ДОНКІХОТ ЧЕРВОНОЇ БАРВИ, АБО ТРАГІЧНА ПОМИЛКА МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО

Невблаганна Клію — дочка Мнемозіни-Пам'яті — не для всіх письменників ладна лишити окремий рядок на сторінках своїх записів. Ця муза — покровителька історії дуже прихлива й пересірава, а ще невтомна — пересірає й пересірає написане через такі сита, що рідко коли полова проскочить до зерна. І бере вона в руки щоразу нове сито в рівний час, пересікуючи, коли осяде пил заслуженої або фальшивої слави. І хто знає, чи в наступну добу не відкине Клію як полову художній текст, знаковий для сучасників? Мінливість панівних ідеологічних і культурно-естетичних орієнтирів спровадила в небуття не одну книжку. Проте деякі з текстів мають більше шансів залишитися в історії літератури, ніж інші. Чому? Тому що вони дають ключ до розуміння епохи, уявлення про яку сформулюють тільки нащадки, бо сучасники завжди необ'єктивні, адже з'єднані оголеними нервами з усіма пристрастями, правдами, вадами, підступами, помилками та чистими або й найвирившими поривами свого суперечливого часу.

Двері Розстріляного відродження (або Червоного ренесансу) допомагають відімкнути вибрані твори Миколи Хвильового, розміщені в нашому виданні. Розстріляним відродженням (уперше цей термін з'явився з легкої руки видатного польського публіциста, громадського діяча, видавця й культуролога Єжи Гедройця (1906–2000)) називають покоління літераторів, художників, акторів, науковців, митців 20-х — початку 30-х років ХХ ст., які творили на території радянської України. Кінцем Розстріляного відродження став Голодомор 1933 року, з якого почалося геноцидне винищення українського селянства й інтелектуалів. Проте це відродження в 1920-х роках починалося з великим ентузіазмом...

Суперечлива постать Миколи Хвильового ось уже майже століття привертає увагу. Довкола письменникової спадщини літературознавці зламали не одного списа, виявляючи слабкі й сильні сторони творчої манери цього оригінального автора, але ніхто так і не зміг вагомо заперечити чільне місце Миколи Хвильового в плеяді творців Розстріляного відродження. Подана в нашому виданні проза часто імпресіоністична, з прожилками натуралізму, проте найбільше в ній світлого й гірко-смутного, перемеженого з іронією та самоіронією імпульсивного літератора, що ввійшов до національної історії як заблуканий донкіхот червоної барви.

*Олександр Скопненко, кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник*

Використана література:

Абліцов В. Г. Микола Хвильовий. *Енциклопедія історії України*. Т. 10. Київ: Наукова думка, 2013. С. 364–365.

Дзюба І. Микола Хвильовий: «Азіатський ренесанс» і «Психологічна Європа». URL: <http://bit.ly/3JzTm0l> (дата звернення: 13.03.2023).

Дзюба І. Микола Хвильовий: «Азіатський ренесанс» і «Психологічна Європа»: інавгураційна лекція, 1 вересня 2005 р. Київ: Видавничий дім «Киево-Могилянська академія», 2005.

Кошелівець І. Микола Хвильовий. *Енциклопедія українознавства*; [репринтне видання 1980 р.]. Т. 9. Львів, 2000. С. 3573–3576.

Мельників Р. Життя і смерть Миколи Хвильового. Від комуніста до комунара. URL: <https://bit.ly/402uK5X/> (дата звернення: 13.03.2023).

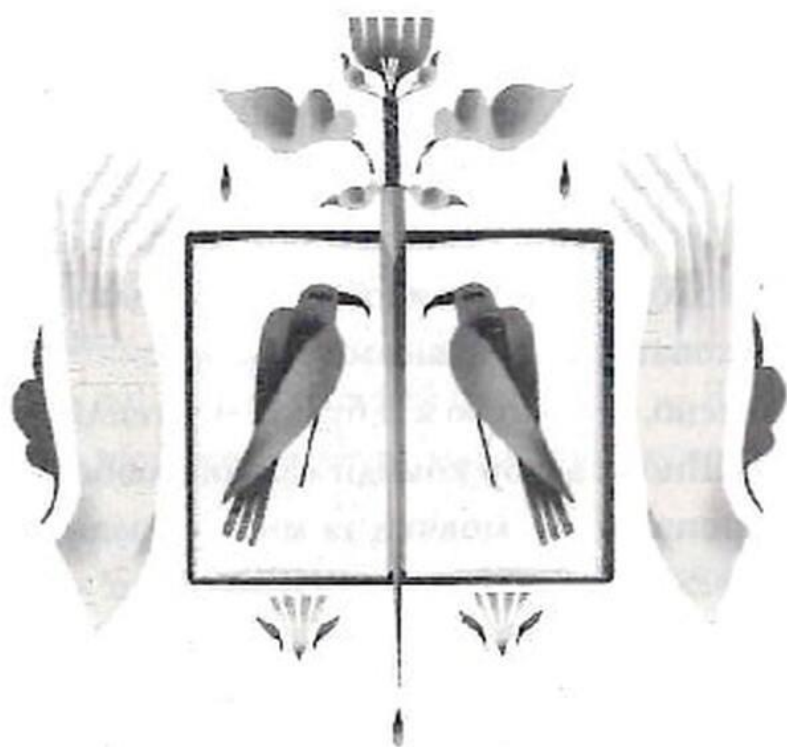
Мельників Р. Микола Хвильовий: штрихи до портрета. URL: <http://bit.ly/3mE8PDC> (дата звернення: 13.03.2023).

Мельників Р. Літературні 1920-і. Постаті (Нариси, образки, етюди). Харків: Майдан, 2013.

Островерха М. Чорнокнижник із Зубівки: Хвильовий і хвильовізм. Нью-Йорк, 1955.

Хвильовий М. Твори: у 2 т. Київ: Дніпро, 1990.

❧ ВСТУПНА НОВЕЛА ❧

Вчора в «Седі»¹ безумствувала Ужвій², і «Березіль»³ давав ілюзію екзотичної зливи. А сьогодні над Харковом зупинились табуни південних хмар і йде справжній тропічний дощ — густий, запашний і надзвичайно теплий. Горожани¹ зовсім збожеволіли з такої несподіванки й висипали на вулиці. Про тропік Козерога⁴ вони знали тільки з географії, а тут трапилось чудо — і тропік Козерога завітав на Лопань⁵. Натовпи суєтяться, ловлять язиками солодкі краплі тихої тропічної зливи й ніяк не думають ховатись під навісами домиків.

— Чудесно, — говорю я й булькаю в теплі калюжі.

Юліян Шпол⁶, автор комедії «Катіна любов, або Будівельна пропаганда», мовчки за мною: я завжди забігаю вперед. Весь він як мокре курча, і — дивно! — з його капелюша^{II} тече чомусь синя вода. Я повертаюсь до нього й говорю:

— Сьогодні моє любиме число — 13. Отже, сьогоднішній день мусить принести нам якусь приємну несподіванку. Як ти гадаєш, що це має бути?

¹ Горожанин (розм.) — городянин.

^{II} Капелюш (рідко) — те саме, що капелюх.

— Очевидно, зустрінемо професора Канашкіна⁷, — серйозно відповідає мій приятель.

І дійсно: в кав'ярні Пока⁸ до нас підходить названий професор, і підходить з такою, знаєте, усмішкою, ніби він допіру наївся карамелі. Він нас вітає, робить нам кніксен та кілька компліментів, розповідає щось про критичну оглоблю й тут же читає нам свій науковий труд під такою назвою: «Що таке липа, як так трапляється, що професорська кафедра раптом стає липова, що таке, нарешті, липовий професор, його роль в марксистському суспільстві, а також про соціальне коріння богемських ухилів серед наших іспанських письменників».

— Чудесно! — говорю я, похлопавши Канашкіна по плечу й узявшись двома пальцями за його піджачну петельку. — Чудесно! Ти подаєш великі надії, і я певний, що суспільство на слідуючий рік обере тебе членом свого парламенту.

— Ну що ви! — червоніє мій професор. — Я зовсім не припускаю, щоб моя робота мала такі несподівані наслідки.

Але ми — я й Юліян Шпол — стоїмо на своєму: мовляв, без бляхи тут не обійдеться, мовляв, на слідуючий рік ми вже саме Канашкіна будемо обирати, мовляв, він же знає, що в цьому році ми таки зуміли провести кількох своїх кандидатів.

— Дякую, дуже дякую! — говорить професор, і ми виходимо з ним на вулицю.

Нас зустрічає та сама тропічна злива. Я запевняю, що «Три мушкетери» написав несамопитий Ринальдо Ри-

нальдїні, а професор Канашкін запевняє, що цей твір не належить перу «письменника Ринальдо Ринальдїні, а належить перу французького письменника Гофмана-молодшого, що писав під псевдонїмом Дюма (батько)»⁹. Тодї до нас підходить Олесь Досвітній¹⁰ (переступає через калюжу) і каже:

— Драстуйте¹, товариші! Драстуйте й ви, професоре Канашкін!

— Драстуй! — говоримо ми й ловимо язиками краплї теплої тропїчної зливи.

Олесь Досвітній інформує, що він допіру скінчив свій новий твір під такою назвою: «Собор Паризької Богоматерї». Вищеназваний професор виймає олівець і записує: «Олесь Слісаренко¹¹ написав удосвіта новий твір «Собор Паризької Богоматерї»». Потім до нас підходить відомий панфутурист¹² Семенко¹³ й одразу ж починає ображати мене дотепами й лаяти за французькі фрази, що я їх вживав у своїх памфлетах: мовляв, це ж французьке парикмахерство. Я з ним погоджуюсь, і таким чином виявляється, що я творив *свідоме* французьке парикмахерство. Тодї беру «Зустріч трьох»¹⁴ і питаю:

— А що значить *NP*, що стоїть над кожним твоїм віршем у цьому збірнику?

— Як що? — каже Семенко. — Це значить — кїнська сила!

— Боже мій! — скрикнув я. — Таж кїнська сила має зовсім інше позначення.

¹ Драстуйте тут — здрастуйте.